

Kartläggning av regional samhällsplanering på EU-nivå - Insikter och rekommendationer för Region Värmland

Författare: Elias Adolfsson. Praktikant, Regional utveckling

Datum: 2026-01-15

Dokumenttyp: Praktikantrapport

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund.....	3
2. Syfte	5
3. Teori och tidigare forskning	6
3.1 Samhällsplanering på EU-nivå	6
3.2 EU:s beslutsprocess och EU-institutionernas roller	7
4. Aktuella områden på europeisk nivå för regional samhällsplanering inom Region Värmland	9
4.1. EU-lagstiftning och policy	9
WFD - Water Framework Directive.....	9
Vattenresiliensstrategin	11
Affordable Housing Plan	12
LULUCF – Markanvändningsförordningen	13
4.2 Partnerskap och lärandemöjligheter	14
ERRIN	14
Region Värmland European Office.....	15
European Week of Cities and Regions.....	15
ESPON	16
5. Rekommendationer.....	18
5.1 Regionalt ledarskap	18
5.2 Samrådsvar – En gemensam värmländsk röst	19
5.3 Ett långsiktigt perspektiv.....	19
5.4 EU genom nätverk	20
5.5 Sammanfattade rekommendationer	21
Referenser	22

1. Inledning och bakgrund

Samtliga regioner i Sverige har ett lagstadgat regionalt utvecklingsansvar, vilket innebär att regionerna är ansvariga för att ta fram en strategi för länets utveckling (Sveriges Kommuner och Regioner, 2025). Det regionala utvecklingsarbetet består till stor del av att utforma långsiktiga strategiska mål och därefter samordna insatser mellan relevanta aktörer och upprätta regionplaner för att uppnå målen.

Att ge en fysisk kontext till det regionala utvecklingsarbetet har under senare år fått ett ökat intresse. Syftet med det är att skapa en förståelse för att den fysiska geografin påverkar tillväxt och utveckling. Regional samhällsplanering blir här ett verktyg för att sätta den regionala utvecklingsstrategin i kontexten av regionens geografiska utformning och kan genom arbetet samordna olika beslutsnivåer och politikområden (Boverket, 2024).

I samhällen som blir alltmer komplexa och som står inför en rad olika utmaningar krävs samordning mellan aktörer över administrativa planeringsgränser. I detta sammanhang får den regionala planeringen en viktig roll. Regional planering ska fungera som en brygga mellan de kommunala översiktsplanerna och den regionala utvecklingsstrategin för att säkerställa en hållbar och smart utveckling (Region Värmland, 2025). Regional planering kan kort beskrivas som att på ett övergripande vis planera och utreda frågor som berör mer än en kommun, exempelvis infrastruktur, klimat och regional bostadsförsörjning (Boverket, 2025).

Regional planering har i sin natur att fungera som en samordnande aktör som arbetar med samhällsproblem som sträcker sig över kommunala administrativa planeringsgränser. Att regional planering även ska vara en koppling mellan lokal nivå och EU-politik och regelverk borde vara en självklarhet. Genom regional kunskap kring de regelverk på EU-nivå som påverkar planeringen i Värmland kan arbetet med dem bättre samordnas och gapet mellan den europeiska och lokala nivån kan överbryggas.

Att som region ha en kunskap om regelverk och möjligheter på EU-nivå kopplat till fysisk planering kan stärka arbetet med den fysiska planeringen i hela regionen. Ett tydligt regionalt ledarskap i EU-frågan, som både samordnar och stöttar kommunerna i planeringsfrågor, kan förenkla det regionala utvecklingsarbetet och kan även stärka den regionala sammanhållningen.

2. Syfte

Syftet med denna rapport är att kartlägga kopplingar mellan EU-nivå, både politik och lagstiftning, och regional samhällsplanering. Rapporten ska ge en grundläggande förståelse för vilka EU-lagstiftningar som har en stark koppling till och påverkar regional samhällsplanering i Värmland. Rapporten ska även lyfta de möjligheter som finns för att nyttja det europeiska samarbetet och på så vis stärka arbetet med regional samhällsplanering i Region Värmland. Rapporten ska kunna användas som en kompass för det regionala planeringsarbetet för att kunna navigera i relevanta politikområden på EU-nivå och på så sätt stärka den strategiska planeringen i Värmland.

3. Teori och tidigare forskning

3.1 Samhällsplanering på EU-nivå

EU:s politik har en stark koppling till samhällsplanering (*spatial planning*) och i EU:s sammanhållningspolitik finns det en tydlig rumslig dimension, detta trots att EU saknar formellt ansvar kopplat till samhällsplanering. Det beskrivs bland annat av Sielker, Rauhut och Humer (2021) att EU:s politik, framför allt sammanhållningspolitiken, inte enbart bör förstås som ett finansieringsverktyg utan även som en form av styrning som kan påverka hur regioner utformar sitt utvecklings- och planeringsarbete. Detta perspektiv blir centralt i förståelsen kring varför EU:s sammanhållningspolitik och territoriella styrning blir relevant för både fysisk- och regional planering, trots EU:s avsaknad av ett formellt planeringsansvar.

EU:s territoriella styrning kan även förstås med hjälp av begreppet *spatial framing*. *Spatial framing* eller skapandet av mjuka rum görs med hjälp av EU:s sammanhållningspolitik genom statistiska indelningar, finansiella instrument och narrativ. *Spatial framing* gör att EU kan styra planering genom skapandet av mjuka territorier utan administrativa gränser, NUTS2-indelningen och främjandet funktionella regioner (baserade på mänskliga rörelsemönster) är exempel på detta (Purkarthofer & Schmitt, 2021). EU:s brist på formellt fysiskt planeringsansvar kompenseras därmed av styrning via policy och så kallad rumslig inramning.

Redan på 1980-talet började begreppet *Spatial planning* (rumslig planering) dyka upp i olika typer av EU-dokument men det var inte förrän på 1990-talet som begreppet etablerades på riktigt genom ESDP (*European Spatial Development Perspective*) (Schmitt & Smas, 2019). ESDP var det första transnationella planeringsdokumentet inom EU och beskrivs vara det som la grunden för europeisk samhällsplanering, bland annat för efterföljande politik och på grund av dess inflytande på diskussioner om samhällsplanering i enskilda medlemsländer.

ESDP är numer en viktig del av EU:s arbete med planering, som till stor del syftar till att utjämna regionala och nationella skillnader i utvecklingsförutsättningar (Nyström & Tonell, 2012). ESDP och planering på EU-nivå förenar planeringsformerna fysisk planering och regionalpolitiska åtgärder, något som annars är åtskilt i Sverige.

Inom ramen för ESDP utvecklades bland annat dokumentet *Compendium on planning systems and policies in the Member States*, ett dokument som kartlägger och jämför planeringssystem och planeringskulturer i de olika medlemsländerna (Schmitt och Smas, 2019). Kartläggningen skulle hjälpa yrkesverksamma att förstå skillnader och likheter mellan planeringens roll i de olika länderna, bland annat genom att beskriva maktfördelningen mellan lokal, regional och nationell nivå. Kunskaper om hur planering fungerar i olika länder beskrivs av Nyström och Tonell (2012, s.257) som ”en grundläggande kompetens som en planerare bör besitta”.

3.2 EU:s beslutsprocess och EU-institutionernas roller

För att förstå lagstiftningsprocesser senare beskrivna i kapitel 4 krävs en grundläggande förståelse för EU:s beslutsprocesser och EU-institutionernas roller i dessa. Nedan följer först en kort beskrivning av EU:s tre lagstiftande institutioner, och därefter en kort redogörelse för EU:s ordinarie lagstiftningsförfarande (The Ordinary Legislative Procedure, OLP).

EU-kommissionen har ensamrätt att lägga fram lagförslag och kan således ses som en stark aktör i lagstiftningsprocessen och som en drivande kraft av EU i sin helhet (Bulmer et al., 2020). I praktiken initieras nästan all lagstiftning av EU-kommissionen.

EU består av två beslutsfattande institutioner. Den ena av dessa institutioner är Ministerrådet, som utgör medlemsländernas representation. Samtliga 27 medlemsländer är representerade av respektives regering och vilka ministrar som deltar beror på vilket politikområde som behandlas (Bulmer et al., 2020).

Europaparlamentet är den andra beslutsfattande institutionen och är den enda som är direkt folkvald. Ledamöterna väljs i EU-valen som sker var femte år och Europaparlamentet består idag av 520 ledamöter, varav 21 är från Sverige (Bulmer et al., 2020).

Det ordinarie lagstiftningsförfarandet (OLP) är det vanligaste sättet att besluta om EU-lagstiftning. Processen inleds vanligtvis informellt med EU-kommissionens samråd för att samla information och kunskap inom lagstiftningsområdet. Därefter presenterar EU-kommissionen formellt ett förslag på lagtext till Ministerrådet och Europaparlamentet som båda behöver enas om innehållet för att rättsakten ska antas (Bulmer et al., 2020).

4. Aktuella områden på europeisk nivå för regional samhällsplanering inom Region Värmland

I detta kapitel kartläggs och redogörs för områden som påverkar regional samhällsplanering i Värmland samt områden där regional samhällsplanering kan engagera sig och påverka den europeiska politiken. Kapitlet är indelat i två övergripande områden: EU-lagstiftning och policy, och partnerskap och lärandemöjligheter.

4.1. EU-lagstiftning och policy

EU har inget formellt ansvar över fysisk planering, det är fortsatt ett ansvarsområde för de enskilda medlemsländerna och i förlängningen kommuner och regioner. Trots detta finns det regelverk som reglerar närliggande områden och som i förlängningen sätter ramar för den fysiska planeringen att hålla sig inom. Att ha en grundlig förståelse över relevant lagstiftning på EU-nivå är viktigt för att kunna integrera dem så tidigt som möjligt i planeringsprocessen och bedriva effektiv strategisk planering i Värmland.

Nedan följer en kartläggning och beskrivning av de regelverk på EU-nivå som kan antas vara särskilt viktiga för regionalt planeringsarbete:

WFD - Water Framework Directive

EU:s vattendirektiv är den huvudsakliga lagstiftning som ska skydda och förvalta Europas yt- och grundvatten. Ett direktiv är en bindande lagstiftning som inkluderar övergripande mål som medlemsstaterna själva får bestämma hur det ska implementeras och uppnås. Det innebär att direktiv från EU alltid behöver översättas till nationell lagstiftning i Sverige. Vattendirektivet har funnits sedan år 2000 och har ett långsiktigt perspektiv att skydda och återställa vattenmiljöer.

Vattendirektivet slår fast att vatten ska förvaltas efter vattendistrikt snarare än inom vanliga administrativa gränser såsom kommun- och regiongränser för att se till att olika parter samarbetar för att förvalta gemensamt vatten. Varje vattendistrikt ska ha en egen förvaltningsplan som sträcker sig över sex år. I

Sverige är det Vattenmyndigheten som har det yttersta ansvaret för vattenförvaltning och således även att ta fram en förvaltningsplan och miljökvalitetsnormer.

Länsstyrelsen har också en viktig roll i att stötta Vattenmyndighetens roll som vattenförvaltare och ska bland annat bedöma tillståndet för länets vatten och föreslå fysiska åtgärder där det behövs. Värmlands län tillhör Västerhavets vattendistrikt tillsammans med länen från: Dalarna, Halland, Jönköping, Kronoberg, Västra Götaland och Örebro. Den nuvarande förvaltningsplanen för Västerhavets vattendistrikt sträcker sig för perioden 2022–2027.

Under hösten 2025 nådde Europaparlamentet och Ministerrådet en preliminär överenskommelse om en översyn och uppdatering av de förorenande ämnen som påverkar yt- och grundvatten. I uppdateringen läggs flertalet olika bekämpningsmedel, läkemedel, PFAS-ämnen till på prioriteringsförteckningarna (Lista med de mest akuta ämnena). Denna uppdatering ska efter formell antagning av Ministerrådet och Europaparlamentet översättas till nationell lagstiftning senast 21 december 2027. Detta kan således komma att innebära att nuvarande svensk lagstiftning och arbetssätt kan komma att förändras.

I december 2025 gick EU-kommissionen även ut med planer på att revidera Vattendirektivet under 2026, med ett nytt lagförslag någon gång under andra kvartalet. Revideringen är kopplad till RESourceEU-planen som ska främja europeisk utvinning av kritiska råmaterial. EU-kommissionen beskriver att tillståndsprocesser under Vattendirektivet försenar och skapar osäkerhet för nya grävprojekt för utvinning av kritiska råmaterial, och det är mot denna bakgrund revideringen sker. Inför revideringen kommer ett samråd för översyn av gällande regelverk att publiceras där det finns möjlighet att belysa både styrkor och svagheter med direktivet.

Även om det är Vattenmyndigheten som har det yttersta ansvaret för Vattendirektivet och länsstyrelserna som ska genomföra och samordna arbetet i länen kan det vara viktigt för den regionala planeringen att ha en övergripande förståelse av direktivet och dess konsekvenser. Vattendrag

sträcker sig över kommunala och regionala gränser och kräver därför en stark samordning mellan aktörer. Denna samordning är viktig att integrera även i långsiktiga regionala planeringstrategier och en grundläggande förståelse för vattendirektivets mål och utformning kan göra dessa strategier starkare.

Vattenresiliensstrategin

Vattenresiliensstrategin släpptes i juni 2025 med syftet att skydda och återställa vattenkretsloppet i Europa och stärka samhällets motståndskraft mot vattenrelaterade risker. En strategi är inget juridiskt bindande dokument men ett styrdokument som anger mål, prioriteringar och åtgärder. Strategin ska således vägleda unionen till att bli mer vattenresilient.

Vattenresiliensstrategin har tre övergripande mål: Återställa och skydda vattnets kretslopp, bygga en vattensmart ekonomi och se till att alla har tillgång till rent vatten till överkomliga priser. EU ser att deras insatser är som viktigast inom fem områden: Styrning och genomförande, infrastruktur och investeringar, digitalisering och AI, forskning och innovation, och säkerhet och beredskap.

Det första övergripande målet, Återställa och skydda vattnets kretslopp, är det som anses ha störst betydelse för regional planering. Mycket av fokus inom detta mål ligger vid att se till att nuvarande lagstiftning implementeras effektivt och ger rätt styrning. De lagstiftningar som nämns som nycklar för detta mål är Vattendirektivet, Översvämningdirektivet och förordningen om restaurering av natur. Alla dessa regelverk är centrala för markanvändningsplanering och att strategin lyfter dessa som nyckelregelverk inom vattenresiliens kan göra dem till mål för utvärderingar och revideringar i framtiden.

Strategin har ett klart långsiktigt perspektiv med målet att nå ett vattenresilient EU senast 2050. Strategins långsiktighet gör att den även går att användas som styrdokument för att utforma långsiktiga regionala strategier. Vatten är en gränsöverskridande angelägenhet vilket kräver stark samordning mellan aktörer där regional planering med hjälp av strategins mål kan se till att hela regionen arbetar samlat för ett vattenresilient Värmland.

Affordable Housing Plan

Under december 2025 lanserades en *europaisk plan för bostäder till en överkomlig kostnad*. Planen innehåller en rad åtgärder inom olika områden av bostadspolitiken där EU ses kunna ge ett mervärde. Planen ska öka tillgången till hållbara och kvalitativa bostäder till ett överkomligt pris och på så vis motverka rådande bostadskris.

EU har tidigare inte drivit någon bostadspolitik och har fortfarande ingen formell makt över bostadspolitiken, utan det är en kompetens för medlemsstaterna. EU kan dock exempelvis genom att mobilisera investeringar, utforma strategier och regelverk som reglerar bostadsbyggande få en tydlig roll som en stöttande och pådrivande aktör för medlemsstater, regioner och kommuner. Planen består till stor del av förändringar av regelverk, strategier och inrättande av nya investeringsplattformar.

Hur åtgärderna i planen ska förstås och översättas till en svensk kontext är svårt att säga då mycket ännu inte konkretiserats. Det allra mesta av planens innehåll är främst riktat mot nationell bostadspolitik och kommer nödvändigtvis inte vara direkt relevant för regional och lokal planering. Planens finansieringsmöjligheter kan dock komma att spela roll i framtiden för regionalt utvecklingsarbete genom exempelvis *New European Bauhaus*, ett initiativ som finansierar projekt som utvecklar stadsdelar och landsbygdsområden med hållbarhet som fokus.

I planen är det även beskrivet att EU-kommissionen kommer uppmana, driva på och stötta medlemsstaterna i att reformera strukturer för bostadsbyggande, där fysisk planering nämns som ett område som kan vara mål för reformering. Reformerna ska göras för att minska komplexitet i regelverk och på så sätt stimulera bostadsbyggande och öka utbudet på bostäder. Att Sverige skulle inleda ett omfattande reformarbete av nuvarande regelverk inom de närmaste åren kan dock bedömas som högst osannolikt.

Även om bostadspolitik på EU-nivå inte är direkt kopplat till regionalt planeringsarbete kan en grundläggande kunskap om utvecklingen på EU-nivå vara viktigt. Bostadspolitik, som fortfarande är relativt nytt på EU-nivå, tycks

bli en alltmer prioriterad fråga, något som *planen för bostäder till en överkomlig kostnad* är ett tydligt exempel på.

LULUCF – Markanvändningsförordningen

LULUCF står för *Land-Use, Land-Use Change and Forestry* och är en EU-förordning som ska reglera markanvändning och förändring av markanvändning. En EU-förordning innebär att lagen är direkt bindande för samtliga medlemsländer.

LULUCF syftar till att göra markanvändning till en aktiv del av klimatpolitiken för att uppnå EU:s övergripande klimatmål för 2030. Förordningen ska reglera utsläpp och upptag av växthusgaser i mark och skog. De olika marktyper som LULUCF reglerar är skogsmark, jordbruksmark, betesmark, våtmark, bebyggd mark och annan mark (exempelvis naturmark som inte används för jord- eller skogsbruk).

Mark kan fungera som både en kolsänka som binder in koldioxid från atmosfären, men kan även fungera som en kolkälla som frigör koldioxid genom exempelvis avskogning. Förordningen lägger således särskild vikt vid förändrad markanvändning. För att marken ska kunna fungera som en kolsänka krävs en hållbar planering och förvaltning av marken, något LULUCF syftar till att skapa.

Sedan LULUCF-förordningen trädde i kraft 2018 har EU:s åtaganden varit ett netto noll utsläpp, det vill säga att de markanvändningsområden som förordningen reglerar ska binda in lika mycket koldioxid som den släpper ut. Om en marktyp släpper ut mer än den binder in kan detta dock kompenseras av andra marktyper som binder in mycket koldioxid. LULUCF förordningen reviderades under 2023 där en av förändringarna innebar mer ambitiösa mål för perioden 2026–2029. Målet är att öka EU:s nettoupptag av koldioxid från marksektorn med 15 %.

Mätningen av nettoutsläppen sker per medlemsland och mäts därför på en samlad nationell nivå. Även om resultaten enbart mäts på nationell nivå har alla aktörer i planeringskedjan ett ansvar för att bedriva en hållbar

markförvaltning för att uppnå målen. Det regionala planeringsarbetet kan här ha en viktig roll för långsiktig och samlad strategisk planering över större områden över kommungränser. Detta är viktigt för att säkerställa att Värmland i sin helhet som region har en hållbar markförvaltning.

Den nuvarande LULUCF lagstiftningen sträcker sig enbart med mål fram till 2030. EU-kommissionen inledde under hösten 2025 en utvärdering av LULUCF förordningen och förväntas att under 2026 presentera ett nytt lagförslag för LULUCF fram till 2040. Under framtagandet av den nya lagstiftningen kommer det finnas möjlighet till påverkan enligt ordinarie lagstiftningsförfarande, genom EU-kommissionens samråd och nationella remisser.

4.2 Partnerskap och lärandemöjligheter

Detta avsnitt beskriver vilka möjligheter det finns för partnerskap, lärande och kunskapsutbyte för regional samhällsplanering inom Region Värmland:

ERRIN

ERRIN är ett Brysselbaserat europeiskt nätverk som Region Värmland är medlem i. ERRIN står för *European Regions Research and Innovation Network* och är en plattform för kunskapsutbyte och projektsamverkan.

ERRIN är indelat i tematiska arbetsgrupper och kluster där arbetsgrupperna inom grön omställning (transport, energi och klimatförändringar, och smarta städer) är mest relevant för regional samhällsplanering. Nätverket kan ses som en möjlighet att ta del av goda exempel från andra regioner och kommuner och kan även vara ett sätt att komma i kontakt med andra europeiska regioner som arbetar med eller utvecklar liknande projekt som i Värmland.

Utöver kunskapsutbyte kan nätverket även vara en ingång till EU-finansierade samarbetsprojekt. Inom de olika arbetsgrupperna sprids information om aktuella utlysningar från EU:s sektorsprogram och partnersök från andra regioner och medlemmar i nätverket. ERRIN kan alltså ses som en ingång till EU-finansierade projekt.

Region Värmland European Office

Region Värmland och de 16 kommunerna har personal på plats i Bryssel för att representera Värmland och detta kan användas på flera olika sätt. Brysselkontoret kan och bör ses som en inkörspport eller brygga till EU-nivån.

Planering av studiebesök är en av de sakerna som Brysselkontoret kan hjälpa till med. Genom de olika kontaktnät och nätverk som Brysselkontoret och Region Värmland är medlem i kan de hjälpa till att boka möten med relevanta aktörer i Bryssel inför ett eventuellt besök, exempelvis från andra europeiska regioner eller från EU-institutionerna. Att alla svenska regioner är representerade i Bryssel kan också ses som en styrka då arbetet med dem sker nära och kan på så vis vara en första kontaktpunkt även med svenska regioner för frågor över regiongränser.

Brysselkontoret omvärldsbevakar i Bryssel och informerar om nya initiativ och sakfrågor som bör bevakas bland annat genom sitt nyhetsutskick som går ut varannan vecka. Brysselkontoret kan även användas som en form av ”antenn” mot EU-nivån, det vill säga att de kan bevaka vissa områden närmare och återrapportera på förfrågan. Detta skulle till exempel kunna vara kopplat till något man hört är på gång inom EU såsom revidering av lagstiftning eller om man vill undersöka möjlighet till partnerskap och finansiering.

European Week of Cities and Regions

European Week of Cities and Regions (EWRC) är en årlig konferens i Bryssel som anordnas av EU-kommissionen tillsammans med Regionkommittén¹. Konferensen äger rum i oktober och brukar vara tre till fyra dagar. Konferensen samlar regionala och lokala beslutsfattare, tjänstepersoner och forskare från hela EU för att utbyta erfarenheter och kunskap kring utvecklingsarbete, samhällsplanering och genomförande av

---

¹ Regionkommittén är ett rådgivande organ inom EU för regionala och lokala företrädare. Kommittén ska säkerställa att regioners och kommuners perspektiv beaktas i lagstiftning och politik.

EU-politik på regional och lokal nivå. Konferensen är kostnadsfri och är bland de största som anordnas av EU-kommissionen. Under alla dagar finns det alltid flertalet olika sessioner som går parallellt vilket gör det möjligt att själv anpassa konferensens innehåll.

Föreläsarna under de olika sessionerna är till stor del från regioner och kommuner från andra delar av Europa. De delar med sig av lösningar på problem, goda exempel och presenterar projekt de drivit. Dessa sessioner är ett tillfälle att inspireras av projekt och se hur andra regioner löser problem som kan vara gemensamma. Utöver de officiella sessionerna anordnas det under konferensveckan även sidoevenemang av olika organisationer som kan vara mycket givande.

EWRC:s övergripande tema och de olika sessionerna brukar lanseras under senare delen av våren till tidig sommar. Delar av programmet kan följas online. Kollegor på Brysselkontoret deltar varje år och kan bevaka sessioner om något skulle vara av extra intresse.

ESPON

ESPON är ett EU-finansierat forskningsprogram som står för *European Observation Network for Territorial Development and Cohesion*.

Programmet kopplar ihop forskning och policy genom rapporter, kartor, analyser och rådata för att stödja utvecklingspolicy på nationell-, regional och lokal nivå, främst kopplat till EU:s sammanhållningspolitik. Allt material som ESPON arbetar fram finns tillgängligt gratis via deras hemsida. ESPON:s studier har ett tydligt territoriellt och rumsligt fokus vilket gör det relevant för regional samhällsplanering.

ESPON omfattar alla EU:s 27 medlemsländer samt fyra partnerländer i Norge, Schweiz, Liechtenstein och Island. Programmet bör främst ses som en lärandeplattform som kan hjälpa att jämföra regional utveckling i olika medlemsländer, identifiera lösningar på nya utmaningar och utforma effektiva strategier.

COMPASS (Comparative Analysis of territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe) kan beskrivas vara en uppdaterad version av kartläggningen av europeiska planeringssystem (Compendium on planning systems and policies in the Member States) som nämndes i avsnitt 3.1. Rapporten jämför planeringssystem från 32 europeiska länder och kan användas för att förstå svensk planering i ett europeiskt perspektiv. Genom COMPASS går det att ta goda exempel från andra regioner och identifiera hur andra regioner arbetar med regional planering för att hämta inspiration i arbetssätt och processer.

5. Rekommendationer

Denna rapport har visat att EU, trots avsaknad av formellt ansvar för fysisk planering, i hög grad påverkar förutsättningarna för regional planering genom lagstiftning, strategier, och territoriell styrning via sammanhållningspolitiken. Lagstiftning på EU-nivå är relevant för planering i Värmland då lagstiftningen bland annat reglerar mark- och vattenförvaltning och regional sammanhållning.

Syftet med detta kapitel är att ge konkreta rekommendationer till Region Värmland för hur de kan stärka sin strategiska regionala planering i relation till EU-nivån. Rekommendationerna tar sin utgångspunkt i kartläggningen i kapitel 4.

5.1 Regionalt ledarskap

En central rekommendation är att Region Värmland stärker sitt regionala ledarskap i frågor där EU påverkar fysisk- och regional planering. I frågor som mark- och vattenförvaltning, som sträcker sig över kommungränser och sätter tydliga ramar för planeringen, kan ett starkt regionalt ledarskap skapa en bättre sammanhållen region. Trots att genomförandansvaret kopplat till både mark- och vattenplanering främst ligger hos kommunerna, kan Region Värmland med fördel inta en tydligare roll som samordnare och kunskapsbärare av EU-frågor kopplat till planering.

Genom att bevaka, sammanställa, och förmedla relevant EU-lagstiftning och strategiska dokument till de värmländska kommunerna kan Region Värmland bidra till en mer proaktiv och enhetlig planering i länet. Ett tydligt regionalt ledarskap kan minska risken för skilda tolkningar av regelverk och även stärka den regionala sammanhållningen.

Det är svårt att rekommendera exakt hur detta regionala ledarskap bör utformas, i vilka forum det går att kommunicera till kommunerna och hur denna kommunikation bör ske. Men detta är något som med fördel bör utformas efter redan befintliga arbetssätt och forum för kommunikation för att på så vis integrera EU-nivån i det vardagliga arbetet.

Regioner är i många andra sakfrågor en naturlig nivå mellan den europeiska och den lokala nivån. Det kan därav antas naturligt att detta även ska ske inom kontexten av fysisk planering. För att skapa denna nivå inom samhällsplaneringen är det ett regionalt ledarskap och initiativtagande som krävs.

5.2 Samrådsvar – En gemensam värmländsk röst

Samrådsvar är en viktig möjlighet att påverka de EU-beslut som senare kommer att påverka vår region. Region Värmlands samhällsplaneringsavdelning bör därför undersöka möjligheten till att svara på kommande samråd för LULUCF och WFD (Vattendirektivet). Båda lagstiftningarna påverkar i allra högsta grad planering och användning av mark och vatten i regionen, därav borde Region Värmland vara med och utforma revideringen av regelverken.

Region Värmland kan även här inta en ledande roll och med hjälp av kommunerna svara med en samlad röst för hela Värmland. Det är kommunerna som sitter på den faktiska kunskapen kring implementeringen av regelverken, vad som är problemen och vad som fungerar bra med dem. Den regionala planeringen kan arbeta för att samla de kommunala insikterna och svara på samrådet med en gemensam värmländsk röst, vilket även stärker samrådssvarets slagkraft.

Utöver samrådsvaren för LULUCF och WFD rekommenderas det att relevanta framtida samrådsvar övervakas och eventuellt svaras på, beroende på relevansen för Region Värmland. Detta skulle exempelvis kunna vara relevanta initiativ under *Affordable Housing plan* eller inom ramen för *Vattenresiliensstrategin*.

5.3 Ett långsiktigt perspektiv

Region Värmlands regionala planering rekommenderas att i högre grad integrera EU:s långsiktiga strategier och mål i den regionala fysiska planeringen. Mycket av EU:s politik har ofta långa tidshorisonter, detta gäller även regelverk som styr planeringen, exempelvis

vattenresiliensstrategin med mål för 2050 och LULUCF som snart ska uppdateras för målsättning fram till 2040.

Genom att tidigt integrera EU:s långsiktiga mål och strategier går det att säkerställa en stabil och hållbar framtidsplanering. Den regionala planeringen bör med detta se över hur dessa mål och strategier kan översättas till en fysisk kontext och belysa hur de kommer påverka den värmländska geografin.

5.4 EU genom nätverk

I rapporten har det kartlagts flera europeiska nätverk och plattformar som kan nyttjas av den regionala samhällsplaneringen. Det rekommenderas att dessa nätverk i högre grad används då de kan stärka den regionala planeringen genom kunskapsinhämtande och goda exempel. ESPON och European Week of Cities and Regions är två utmärkta plattformar för lärande och inhämtande av kunskap och goda exempel från andra regioner och planeringsinstanser.

Genom nätverket ERRIN går det även att skapa partnerskap för både projekt och informella kunskapsutbyten. På grund av skillnader i planeringssystem och planeringskulturer kan det vara svårt att identifiera vilka regioner, och från vilka länder, det kan vara fruktsamt att skapa strategiska samarbeten med. Med hjälp av ESPONs COMPASS-rapport går det att jämföra det svenska planeringssystemet med andra europeiska länders planeringssystem och finna likheter och skillnader. På detta sätt går det att hitta andra europeiska regioner, eller kommuner, som har liknande ansvarsområden och på så sätt kunna ta inspiration från arbetssätt och arbetsprocesser.

Nätverken och plattformarna kan även användas för omvärldsbevakning, vilket krävs för att hålla sig uppdaterad om nya initiativ och strategier som påverkar regional planering. Här kan även Region Värmlands European Office få en betydande roll med deras nyhetsbrev som skickas ut varannan vecka. Nyhetsbrevet är ett enkelt sätt att hålla sig uppdaterad kring vad som händer på EU-nivå.

5.5 Sammanfattade rekommendationer

Sammantaget visar rapportens rekommendationer att ett aktivt och tydligt regionalt ledarskap i planeringsfrågor på EU-nivå kan utgöra en central länk mellan EU:s övergripande territoriella mål och lokal fysisk planering. Även om EU saknar formellt ansvar för fysisk planering påverkar EU:s lagstiftning och strategier i hög grad förutsättningar för fysisk planering i Värmland, framför allt kopplat till mark- och vattenanvändning.

Genom att aktivt bevaka och förmedla EU-relaterade planeringsfrågor, samla kommunala perspektiv i samrådsvar och arbeta mer systematiskt med att översätta EU:s långsiktiga övergripande mål till en fysisk kontext i Värmland kan det bidra till en mer sammanhållen och hållbar planering i hela regionen. De europeiska nätverken kan ytterligare användas som plattformar för att stärka den regionala planeringen genom goda exempel och kunskapsutbyte.

Ett regionalt ledarskap i planeringsfrågor på EU-nivå kan vara svårt att definiera och utforma, men bör samtidigt ses som en viktig förutsättning för att stärka regionens långsiktiga planeringsförmåga.

Referenser

- Boverket. (2024). *Regional planering – för en stärkt samordning*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/regional-planering/> [Hämtad: 2025-12-17]
- Boverket. (2025). *Regional planering*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regionplan/> [Hämtad: 2025-12-17]
- Bulmer, S., Parker, O., Bache, I., George, S. & Burns, C. (2020). *Politics in the European Union*. 5 uppl. Oxford University Press.
- Nyström, J. & Tonell, L. (2012). *Planeringens grunder: En översikt*. 3 uppl. Studentlitteratur AB.
- Purkarthofer, E. & Schmitt, P. (2021). Spatial framing within EU Cohesion Policy and spatial planning: toward functional and soft spaces, yet on different paths. I Sielker, F., Rauhut, D. & Humer, A. (red.) *EU cohesion policy and spatial governance: territorial, social and economic challenges*. Edward Elgar Publishing.
- Region Värmland. (2025). *Samhällsplanering*. <https://www.regionvarmland.se/regionvarmland/utveckling-tillvaxt/regional-utveckling/transportinfrastruktur-och-kommunikationer/samhallsplanering> [Hämtad: 2025-12-11].
- Schmitt, P. & Smas, L. (2019). Det europeiska perspektivet: Spatial Planning. I Forsberg, G. (red.) *Samhällsplaneringens teori och praktik*. Liber AB
- Sielker, F., Rauhut, D. & Humer, A. (2021). EU Cohesion Policy and European spatial governance: an introduction to territorial, economic and social challenges. I Sielker, F., Rauhut, D. & Humer, A. (red.) *EU cohesion policy and spatial governance: territorial, social and economic challenges*. Edward Elgar Publishing.
- Sveriges Kommuner och Regioner. (2025). *Regionalt utvecklingsansvar*. <https://skr.se/samhalleochnaringsliv/regionalutvecklingsansvar.8088.html> [Hämtat: 2025-12-11].